

## INTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI FRECVENTE CU PRIVIRE LA FORȚĂ MAJORĂ

În legătură cu ultimile evenimente din Republica Moldova, în lume și introducerea mai multor măsuri restrictive pentru activitatea agenților economici, apar tot mai multe întrebări cu privire la executarea contractelor deja încheiate, forță majoră, scutirea de răspundere pentru neexecutarea contractelor, și a.m.d.

Ținând cont de confuziile apărute în interpretarea noțiunii de forță majoră, am decis să explicăm unele prevederi legale ce se referă la această noțiune.

- **Ce este forță majoră?**

Legea nu dă definiția forței majore ca atare. Codul civil prevede așa noțiuni ca **impediment justificator în afara controlului debitorului** (deci, persoanei care trebuie să execute o anumită obligație) (art. 904 din Codul Civil) și **Imposibilitatea fortuită de executare** (art. 989). Putem condiționat să le numim forță majoră, dar le analizăm fiecare în parte.

- **Ce înseamnă impedimentul în afara controlului debitorului?**

Impedimentul în afara controlului debitorului este o circumstanță care poate (în anumite condiții) justifica neexecutarea obligațiilor civile (în primul rând, obligațiilor contractuale). Se presupune, că această circumstanță fie face executarea imposibilă, fie creează anumite obstacole care fac astfel de executare nejustificată.

- **Care sunt condițiile pentru a recunoaște impedimentul ca forță majoră?**

- 1) El trebuie să fie **în afara controlului persoanei** care urmează să execute o anumită obligație.
- 2) Persoana respectivă **nu putea în mod rezonabil evita sau depăși** impedimentul ori consecințele acestuia.
- 3) Dacă e vorba de contract, impedimentul respectiv **trebuia să fie imprevizibil**. Neexecutarea contractului **NU se consideră justificată** dacă debitorul **ar fi putut în mod rezonabil să ia în considerare impedimentul** la data încheierii.

**!!!** Dacă la momentul încheierii contractului puteți presupune, că în perioada de executare a acestui contract pot apărea anumite circumstanțe care vor crea impedimente pentru executarea contractului, vă recomandăm să indicați expres că această circumstanță va fi recunoscută ca forță majoră, chiar dacă părțile au putut să o ia în mod rezonabil în considerare.

- Ce acțiuni trebuie să întreprindă persoana pentru a putea invoca forța majoră?

Debitorul este obligat să **notifice creditorul** despre impediment și efectele lui. Notificarea trebuie trimisă **într-un termen rezonabil** după ce debitorul a cunoscut sau trebuia să cunoască aceste circumstanțe.

Dacă creditorul nu este notificat, și din cauza neprimirii notificării va suporta careva pierderi, el va avea dreptul de a cere despăgubiri.

Cu alte cuvinte, instanța de judecată cel mai probabil nu va recunoaște forța majoră, dacă debitorul nu va înștiința creditorul despre existența impedimentului respectiv.

- Oare este necesară vreo decizie sau hotărâre oficială a autorităților pentru existența/recunoașterea forței majore

Legislația nu cere ca vreo decizie sau hotărâre a autorităților să confirme sau să anunțe existența forței majore. În anumite cazuri, deciziile oficiale pot ușura sarcina probării impedimentului, însă ele nu sunt o condiție necesară pentru invocarea forței majore.

Anumite decizii oficiale pot face executarea obligațiilor imposibile sau să creeze impedimente considerabile pentru executarea lor. Aceste decizii pot fi recunoscute ca forță majoră de către instanță. Însă, în lipsa unor formulări clare și neechivoce în decizie, rămâne la discreția instanței dacă va fi sau nu recunoscută decizia respectivă ca forță majoră.

Mai mult ca atât, depășirea atribuțiilor din partea funcționarilor de stat în procesul de executare a anumitor decizii (în urma cărei s-a creat imposibilitatea de a executa obligațiile) nu garantează că ulterior instanța vă va proteja de la pretențiile creditorului.

**Exemplu:** Hotărârea recentă emisă de Comisia excepțională națională în sănătate publică prevedea sistarea activităților de comerț cu amănuntul. Ea nu prevedea sistarea companiilor care activează în domeniul comerțului cu ridicata sau prestării serviciilor. Însă, în mai multe regiuni ale țării poliția a insistat ca și aceste întreprinderi să-și sisteze activitatea. În cazul în care această sistare a activității va duce la nerespectarea anumitor obligații contractuale, nu există nicio garanție că ulterior instanța va recunoaște această hotărâre ca impediment justificator.

**Declararea stării de urgență nu duce automat la recunoașterea forței majore. Trebuie analizată aparte fiecare măsură sau decizie luată și impactul ei asupra posibilității executării obligațiilor contractuale!!!**

- Ce se întâmplă dacă forța majoră apare deja după ce termenul executării obligației a survenit?

În cazul în care trebuia să executați obligația înaintea apariției impedimentului, nu veți putea să vă justificați neexecutarea cu survenirea forței majore. Cu alte cuvinte, dacă deja ați fost în situația de neexecutare a obligațiilor, forța majoră nu vă va ajuta.

Unica excepție - dacă creditorul nu ar fi putut, oricum, din cauza impedimentului, să beneficieze de executarea obligației. Respectiv, dacă e vorba de executarea obligației de plată, cel mai probabil este că această excepție nu va putea fi invocată și nu va fi recunoscută de instanță.

- **Ce se întâmplă cu obligațiile contractuale în perioada acțiunii forței majore?**

În cazul în care impedimentul justificator este doar temporar, justificarea produce efecte pe durata existenței impedimentului.

În cazul în care impedimentul justificator este permanent, obligația se stinge. Atunci, apar aceleași consecințe ca și în cazul rezoluțiunii contractului.

- **Ce este imposibilitatea fortuită de executare?**

Imposibilitatea fortuită de executare este situația în care **executarea obligației este imposibilă**. Însă, această imposibilitate trebuie să se datoreze unei împrejurări **pentru care debitorul NU răspunde**. În acest caz, debitorul este obligat să dovedească că există o astfel de imposibilitate.

### **IMPORTANT!**

Executarea **nu se consideră imposibilă** doar pentru că obligația **poate fi executată în condiții mai dificile, cu cheltuieli mai mari, cu asistența unui terț sau doar după un anumit termen**.

Respectiv, dacă anumite circumstanțe duc doar la crearea unor condiții mai dificile sau implică costuri mai mari pentru executarea obligației, **aceste circumstanțe nu vor fi recunoscute ca imposibilitatea fortuită**.

- **Ce rol au prevederile contractuale privind forța majoră?**

De obicei, părțile contractante nu prea citesc clauzele contractuale ce se referă la forța majoră. Însă, în situația apariției unor circumstanțe ce îngreunează esențial sau fac imposibilă executarea contractului, anume aceste clauze și modul în care sunt formulate devin extrem de importante.

Libertatea contractuală presupune posibilitatea părților de a stabili condițiile contractului așa cum doresc. Respectiv, în cazul apariției cărorva litigii, instanța se va uita în primul rând la formularea condițiilor din contract ce se referă la forța majoră. Și doar dacă anumite situații nu sunt reglementate în contract, instanța se va ghida de prevederile generale ale legislației.

- **Ce alte soluții pot fi utilizate în cazul apariției unor circumstanțe imprevizibile?**

În afară de forța majoră, art. 1083 din Codul Civil prevede situația **schimbării excepționale a circumstanțelor** în care urmează a fi executat contractul.

Acest articol prevede în primul rând principiul care deja a fost menționat mai sus, și anume:

*“Obligația trebuie executată chiar dacă prestația a devenit mai oneroasă deoarece costul executării a crescut sau valoarea contraprestației s-a diminuat.”*

Totodată, dacă executarea obligațiilor asumate devine, din cauza unei schimbări excepționale a circumstanțelor, **atât de oneroasă, încât ar fi vădit inechitabilă** de a o menține în sarcina debitorului, atunci instanța **poate** să ia următoarele măsuri:

- ajustarea prestațiilor părților pentru a distribui în mod echitabil pierderile și beneficiile ce rezultă din schimbarea circumstanțelor;
- rezoluțiunea contractului la momentul și în condițiile stabilite de instanța de judecată.

Aceste măsuri pot fi luate doar dacă:

- situația s-a schimbat deja după asumarea obligației;
- debitorul nu a luat în cont și **nici nu putea prevedea în mod rezonabil** posibilitatea acelei schimbări a circumstanțelor ori mărimea ei;
- debitorul nu și-a asumat și **nici nu se poate considera în mod rezonabil că și-a asumat riscul (!) acelei schimbări** a circumstanțelor;
- debitorul a încercat, într-o manieră rezonabilă și acționând cu bună-credință, să negocieze o ajustare a condițiilor contractuale.

Ajustarea sau rezoluțiunea contractului din cauza schimbării imprevizibile a circumstanțelor, rămâne complet la discreția instanței. Și trebuie de ținut cont de faptul, că astfel de măsură este foarte rar (doar în cazuri excepționale) aplicată de instanțele judecătorești.

- **În cazul contractelor internaționale se aplică aceleași reguli?**

În cazul contractelor internaționale se vor aplica regulile susmenționate, doar dacă din contract reiese că se aplică legislația Republicii Moldova. Respectiv, această întrebare se va decide de la caz la caz.

Trebuie de menționat că, deși prevederile referitor la forța majoră în legislația diferitor țări seamănă, există totuși anumite diferențe în detalii care pot schimba esențial situația de fapt într-un caz concret.

Mai trebuie de menționat, că în cazul contractelor internaționale de vânzare-cumpărare a mărfurilor, foarte des se aplică Convenția de la Viena asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri din 1980 care stipulează și ea anumite prevederi generale (art. 79) cu privire la forța majoră. Convenția de la Viena a fost ratificată de către Moldova, precum și de multe alte țări ale lumii. Însă, aplicarea ei la contracte concrete poate fi exclusă de către părți.

Respectiv, în cazul contractelor internaționale trebuie analizate atent prevederile ce țin de forța majoră și legislația aplicabilă.

Acest ghid nu constituie consultație juridică sau aviz consultativ. Este pregătit doar cu scop de informare generală. În cazul apariției situației concrete care cere asistență juridică calificată, vă îndemnăm să vă adresați la avocat licențiat.

Pentru mai multe detalii ne puteți contacta  
prin email: [office@ag.legal](mailto:office@ag.legal)  
sau la telefon: 069799011